

מלאכים או ערביים? התגלות המלאכים לאברהם ולוט

1. חזקוני (יח,א): וירא - א"ר חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בו וכן משמע שלא מצינו בשום מקום לשון וירא דלא כתיב בתריה אמירה או דבור והכא לא כתיב, ומפני מה נתראה אם לא לבקרו? וי"א עיקר מה שנתראה הקב"ה לאברהם לא היה אלא לצורך מעשה סדום אבל מעשה המלאכים הפסיק הענין וגם אחד מהם בא לצורך סדום...
2. רש"י (יח,ג): ויאמר אדני אם נא וגו' - לגדול שבהם אמר וקראם כולם אדונים ולגדול אמר אל נא תעבור וכיון שלא יעבור הוא יעמדו חבריו עמו ובלשון זה הוא חול (שבועות לה) ד"א קודש הוא והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוץ ויכניס את האורחים ואע"פ שכתוב אחר וירץ לקראתם האמירה קודם לכן היתה ודרך המקראות לדבר כן.
רמב"ן (יח,ג): ...והנכון בעיני שקרא את כולם אדונים, ופנה אל כל אחד ואחד, לראשון אמר אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור, וכן אמר לשני, וכן אמר לשלישי, לכל אחד בפני עצמו יתחנן אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, ויוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם כלכם וזה דרך מוסר וכבוד מרוב חפצו להתנדב עמהם...
3. רש"י (יח,ב): והנה שלשה אנשים - אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות (ב"ר). תדע לך שכן כל הפרשה הוא מזכירן בלשון רבים ויאכלו ויאמרו אליו ובבשורה נאמר ויאמר שוב אשוב אליך ובהפיכת סדום הוא אומר כי לא אוכל לעשות דבר לבלתי הפכי (ב"ר) ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט הוא שנאמר ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך למדת שהאחד היה מציל:
רש"י (יח,ז): שוב אשוב - לא בשרו המלאך שישוב אליו אלא בשליחותו של מקום א"ל כמו ויאמר לה מלאך ה' הרבה ארבה והוא אין בידו להרבות אלא בשליחותו של מקום אף כאן בשליחותו של מקום א"ל כן (ב"ר).
4. רשב"ם (יח,ג): ויאמר ה' - המלאך הגדול שבהם.
רבנו בתני: ויאמר ה' אל אברהם. השליח נקרא בשם השולח, ועל כן קרא הכתוב את המלאך בשם המיוחד, והוא שאמר היפלא מה', והיה לו לומר ממני אלא שהוא דבר המלאך...
5. רשב"ם (יח,כ): ויאמר ה' - המלאך לאברהם שלוחים הללו אני שולח בשביל זעקת סדום כמו שאמר למעלה ואנשי סדום רעים וחטאים.
6. רמב"ן (יח,כ): ...ואמר רבי אברהם כי נכנס פסוק "ויפנו משם האנשים" בנתיים להודיע כי בעת שבאו לסדום אז אמר השם לאברהם "זעקת סדום ועמורה כי רבה" וכן דעת כל המפרשים כי עם אברהם ידבר ולפי זה הנכון בפסוק "ויפנו משם האנשים", לומר כי כאשר אמר השם לאברהם בנסוע האנשים ממנו "זעקת סדום ועמורה כי רבה", עמד אברהם בתפלה ותחנה לפניו למחול להם ולתת לו רשות לדבר, והאריך בתפלתו עד שבאו האנשים סדומה, ואז נגש אברהם ואמר "האף תספה":
7. רשב"ם (יח,כב): עומד לפני ה' - לפני המלאך לבקש פניו:
8. רשב"ם (יח,א): וירא אליו ה' - האיך שבאו אליו שלשה אנשים שהיו מלאכים. שבהרבה מקומות כשנראה המלאך קוראו בלשון שכינה כדכתיב כי שמי בקרבו שלוחו כמותו. וכן וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וכתוב שם וירא ה' כי סר לראות:

מכללת הרצוג-גוש עציון
ימי עיון בתנ"ך
קייץ תשס"ט

9. **רד"ק** (שפטים ו, כג): שלום לך - המלאך אחר שעלה השמיעו הקול הזה כי ראה שהיה מפתח בדעתו כי היה מלאך: **רלב"ג** (שם): והשיב לו מלאך ה' אחר שעלה כל כך שלא היה יכול גדעון לראותו שלום לך אל תירא לא תמות וידמה ששב אליו המלאך כשאמר לו זה המאמר והוא ג"כ אמר לו בלילה שיקח את פר השור אשר לאביו ואפשר שיאמר שזה הדבור שהיה בלילה היתה מדרגת מה ממדרגות הנבואה והביאור הקודם הוא יותר נראה לנו:

10. **רבנו בחיי** (ית, ג): ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך. על דרך הפשט קרא את כולם אדונים ואמר לגדול שבהם אם נא מצאתי חן בעיניך, וכל הענין. וזה הפירוש לדעת האומר כי הוא חול, אבל מפני שמצאנוהו קמוץ בכל הספרים יש לנו לומר שהוא קודש וקראם בשם רבים... וטעם היות השם הזה קמוץ כשהוא קודש ידוע הוא... כי הפת"ח נסמך לעולם למה שאחריו, ולא כן הקמ"ץ כי הוא עומד בפני עצמו, ומטעם זה כל אתנחתא וסוף פסוק הוא בקמ"ץ, כי שם עומד לא יסמוך. ומטעם זה בניקוד זה השם לא תמצא פת"ח אלא קמ"ץ, כי המעלה העליונה הגדולה המורה עליונות ושהוא בלתי נסמך לאחר כדבר הנברא, ומפני זה נכתב באל"ף דל"ית כשהוא קודש בקמ"ץ, וכשהוא חול בפת"ח. ומה שכתוב בלוט אל נא אדני (בראשית יט, יח), בקמ"ץ, והוא חול, לפי שהוא סוף פסוק:

11. (ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך

אל נא תעבר מעל עבדך:

(ד) יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו פתח העץ:

(ה) ואקחה פת לחם וסעדו לבכם

אחר תעברו כי על פן עברתם על עבדכם

ויאמרו כן תעשה כאשר דברת:

12. השוואה: אברהם ולוט:

	המלאכים אצל אברהם (י"ח, א-ח)	המלאכים אצל לוט (י"ט, א-ג)
1.	ונרא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום	ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם
2.	וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא	וירא לוט
3.	וירץ לקראתם מפתח האהל	ויקם לקראתם
4.	וישתחו ארצה:	וישתחו אפים ארצה:
5.	ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך:	ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם
6.	יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם ...אחר תעברו כי על פן עברתם על עבדכם	ולינו ורחצו רגליכם ...והשפמתם והלכתם לדרככם
7.	ויאמרו כן תעשה כאשר דברת:	ויאמרו לא כי ברחוב נליו: ויפצר גם מאד...
8.	וימחר אברהם האהלה...ואל הבקר רץ אברהם...ויקח חמאה...ויתן לפניהם והוא עמד עליהם פתח העץ ויאכלו:	ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו:
9.	ותצחק שרה בקרבה לאמר	ויהי כמצחק בעיני חתניו:
10.	ונשאתי לכל המקום בעבורם...	ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפכי את העיר אשר דברת:

13. וישא עיניו וירא. על דרך (אבות פ"ב, מ"א) דע מה למעלה ממך, וזהו שאמר הכתוב וישא לשון הגבהה למעלה היינו שהסתכל בעיניו וחשב שבכל הענינים יש יראה ואהבה בהתפשטות מעילא לתתא ושורשם למעלה כני"ל והבן (דגל מחנה אפרים, וירא).